

सर्वोच्च अदालत
संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
आदेश

०६९-WO-१२७८

विषय: उत्प्रेषणयुक्त परमादेश लगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आदेश।

ललितपुर जिल्ला, साविक ठेचो गा.वि.स. वडा नं. २ हाल वडा नं. १ बस्ने हाल
आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गत १ नं. क्षेत्र कर कार्यालय बबरमहलमा कार्यरत
दयाराम महर्जन१
भोजपुर जिल्ला, वोया गा.वि.स. वडा नं. ९ घर भई हाल भरतपुर जिल्ला, दधिकोट
गा.वि.स. वडा नं. ९ मा बस्ने हाल कृष्णनगर भन्सार कार्यालय कपिलवस्तुमा कार्यरत
मोहनलाल श्रेष्ठ१
मकवानपुर जिल्ला, हेटौडा नगरपालिका वडा नं. ४ घर भई हाल आन्तरिक राजस्व
कार्यालय हेटौडा मकवानपुरमा कार्यरत जीवन खतिवडा१
पाल्पा जिल्ला, तानसेन नगरपालिका वडा नं. ९ हाल सिद्धार्थ नगरपालिका वडा नं.
८ बस्ने हाल भैरहवा भन्सार कार्यालय रुपन्देहीमा कार्यरत बिमला शर्मा(रेग्मी).....१
बर्दिया जिल्ला, जमुनी गा.वि.स. वडा नं. ५ घर भई हाल नेपालगंज नगरपालिका वडा
नं. १६ बस्ने भैरहवा भन्सार कार्यालय रुपन्देहीमा कार्यरत निर्मला कुमारी रसेली...१
भक्तपुर जिल्ला, भक्तपुर नगरपालिका वडा नं. ४ घर भई भैरहवा भन्सार कार्यालय
रुपन्देहीमा कार्यरत चन्द्रप्रसाद श्रेष्ठसमेतको वारेश कुमार बस्नेत१

निवेदक

विरुद्ध

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सिंहदरबार, काठमाडौं१
अर्थ मन्त्रालय, ऐ.ऐ.१
सामान्य प्रशासन मन्त्रालय ऐ.ऐ.१

विपक्षी

आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौं	१
भन्सार विभाग, टेकु काठमाडौं	१

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७ (२) बमोजिम यस अदालतको अधिकारक्षेत्र अन्तर्गतको भई दायर हुन आएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य र ठहर आदेश यस प्रकार छः-

हामी निवेदकहरु माथि निवेदक खण्डमा लेखिएको कार्यालयहरुमा रही आफूलाई ठेकिएको जिम्मेवारी पुरा गरिरहेकै अवस्थामा राजस्व प्रशासन तालिम केन्द्रबाट संचालित राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायक स्तरीय सेवाकालीन तालिममा सहभागी भई प्रथम श्रेणीमा उत्तिर्ण भएका छौं। निवेदकहरु निजामती सेवा ऐनको दफा २४घ१ बमोजिम माथि उल्लिखित मितिदेखि जेष्ठता कायम हुने गरी नेपाल प्रशासन सेवा सामान्य समूह अन्तर्गत रा.प. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. विशेष पदमा बढुवा भई कार्यरत कर्मचारी हौं। मिति २०६९।१२।२९ मा जारी गरिएको निजामती सेवा ऐनको तेश्रो संशोधन अध्यादेशले निजामती सेवा ऐनको दफा २४घ१ को व्यवस्थालाई खारेज गरी दफा २४घ१ क र २४घ१ ख थप गरिएको छ। उक्त दफा २४घ१ ख को उपदफा (२) ले यो दफा प्रारम्भ हुनु अघि कार्य सम्पादन तथा अनुभवको मुल्याङ्कनद्वारा बढुवा भएका कर्मचारीको समायोजनका लागि सेवा समूह वा उप समूह संचालन गर्ने मन्त्रालयले यो दफा प्रारम्भ भएको मितिले १ महिना भित्र सम्बन्धित मन्त्रालय, सचिवालय वा आयोगमा पुल दरबन्दी सिर्जना गरी त्यसरी बढुवा भएका तथा हुने कर्मचारीलाई त्यस्तो दरबन्दीमा समायोजन पदस्थापना गर्नेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएकोले आफूले लिएको राजस्व तालिमअनुसार सोही समूहमा समायोजन होला भन्ने प्रतिक्रिया रहेका थियौं।

सोही क्रममा एक्कासी अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२३ को सचिव स्तरीय निर्णयबाट रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा मिति २०६७।४।१ देखि जेष्ठता कायम हुने गरी उक्त संशोधित २४घ१ ख को हवाला दिँदै नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूहको रा.प. अनं. प्रथम श्रेष्ठको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा समायोजन गरी नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूह अर्थ मन्त्रालयको पुल दरबन्दीमा पदस्थापन गरिएको पत्र दिइयो। हामी निवेदकहरु निजामती सेवा नियमावलीको नियम ८८ बमोजिम अप्राविधिक सेवाको टाइपिष्ट पदमा निजामती सेवा ऐनको दफा २४घ१ बमोजिम रा.प.अनं. (ना.सु. विशेष पदमा) बढुवा भई कार्यरत रहेको र हामीले राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायक तालिम लिएको कुरामा कुनै विवाद छैन। निजामती सेवा नियमावलीको नियम ८८(२) ले टाइपिष्ट निजामती कर्मचारी सम्बन्धित सेवाको अप्राविधिकतर्फको राजपत्र अनङ्कित पदको बढुवामा सम्भाव्य उम्मेदवार हुन पाउने स्पष्ट कानूनी व्यवस्था रहेको छ।

निजामती सेवा नियमावलीको नियम ८८ को उपनियम (३) ले उपनियम (२) बमोजिम सम्भाव्य उम्मेदवार हुनु सम्बन्धित निजामती कर्मचारीले नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारले तोकेको निकायबाट संचालित सेवासँग सम्बन्धित कम्तीमा १ महिनाको तालिम लिएको र बढुवा हुने पदको लागि आवश्यक पर्ने न्यूनतम शैक्षिक योग्यता प्राप्त गरेको हुनु पर्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। निजामती सेवा ऐनको दफा २१ बमोजिमको बढुवा हुने पदको श्रेणीभन्दा एक श्रेणी मुनिको पदको लागि तोकिएको शैक्षिक योग्यता हुनुपर्ने कानूनी व्यवस्थाबमोजिम हामीले उक्त शैक्षिक योग्यतासमेत प्राप्त गरी तत्कालिन ऐनको दफा २४घ१ बमोजिम बढुवा पाएका हौं। निजामती सेवा ऐनको तत्कालिन दफा ७ ले गरेको निजामती कर्मचारीको पदपूर्ति प्रकृया मध्ये कार्य सम्पादन तथा अनुभवको मूल्याङ्कनबाट हुने बढुवाको समायोजन सम्बन्धी व्यवस्था पनि एक व्यवस्था हो। ऐनको दफा २४घ१ बमोजिम विशेष पदमा बढुवा भएका निजामती कर्मचारीलाई सोही ऐनको दफा ७ ले दरबन्दीको पदमा समायोजन गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको थियो। जुन व्यवस्था अन्तर्गत रिक्त पदको २० प्रतिशत समायोजन गर्ने व्यवस्था रहेको थियो।

त्यसमा पनि निजामती सेवा नियमावलीको नियम ७७(क) को (२) ले उपनियम १ बमोजिम समायोजन गर्दा टाइपिष्ट पदमा कार्यरत निजामती कर्मचारीको हकमा अप्राविधिक तर्फको जुन सेवा समूहको लागि तालिम लिएको छ सोही सेवा समूहको लागि छुट्टयाइएको पदमा समायोजनका लागि योग्य मानिने छ भन्ने प्रष्ट कानूनी व्यवस्था हुँदाहुँदै सोबमोजिम राजस्व समूहको ना.सु. पदमा समायोजन नगरी टाइपिष्ट ना.सु. पदमा नाममात्रको समायोजन शब्द उल्लेख हुनु उक्त कानूनी व्यवस्थाको उल्लंघन हुनु हो।

हामी सरहका टाइपिष्ट एवं सहायक डाटा इन्ट्री सुपरभाइजर जस्ता विविध सेवामा कार्यरत कर्मचारीले समेत राजस्व समूहको तालिम लिएपश्चात उक्त समूहमा बढुवा एवं समायोजनसमेत भएका छन्। यसरी एउटै स्तरका कर्मचारीमध्ये कोहीलाई समायोजन गर्ने कसैलाई नगर्ने कार्य समानताको हक विपरीत हुनुका साथै समान कामका लागि वर्गिकरण गरी असमान व्यवहार हुनु हो। हामी सरहका अन्य कर्मचारीलाई हामीले प्राप्त गरेको तालिमकै आधारमा राजस्व समूह अन्तर्गतको समूहमा पर्ने भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाटसमेत सिद्धान्त स्थापित भएका छन्।

सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको मिति २०६४।५।१३ को पत्र एवं मिति २०६४।५।१० को निर्णयको बुँदा नं. १० ले टाइपिष्ट पदमा कार्यरत कर्मचारीले एक महिनाभन्दा बढीको सेवाकालीन सहायक तालिम लिई माथि उल्लेखित सेवा अविछिन्न भई शैक्षिक योग्यता हासिल गरेको भएका जुन विषयको तालिम (प्रशासन, लेखा, राजस्व, न्याय) लिएको छ सोही सेवा समूहमा स्वतः बढुवा हुन सक्ने छन् भन्ने र सहायक तालिम नलिएका टाइपिष्टको हकमा माथि उल्लेखित सेवा अवधि र शैक्षिक योग्यता पुगेको भएमा टाइपिष्ट कै माथिल्लो श्रेणीमा बढुवा गर्नुपर्ने छ भन्दै बुँदा नं. ३ मा ऐनको दफा २१ बमोजिम सेवा अवधि

र बहुवा हुने पदभन्दा एक श्रेणी मुनीको पदको लागि आवश्यक पर्ने शैक्षिक योग्यता पुगेका कर्मचारीलाई मात्र बहुवा गर्नु पर्नेछ भन्ने स्पष्ट व्यवस्था भएकोमा सोको कार्यान्वयन नै नगरी उल्टै पुनः सकारात्मक व्याख्या हुन भन्दै पुनः सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमै पठाउने कार्य आफूलाई प्राप्त अधिकारको प्रयोग गर्न इन्कार गर्नु हो।

प्रचलित कानूनले सम्बन्धित अप्राविधिक सेवाको सहायक तालिम प्राप्त गरेको र सम्बन्धित अप्राविधिक सेवाको बहुवा हुने पदको लागि तोकिएको शैक्षिक योग्यता भएका टाइपिष्ट कर्मचारीले जुन अप्राविधिक सेवा (प्रशासन, राजस्व र न्याय) तर्फको पदका तालिम लिएको छ। सोही पदमा समायोजन हुन पाउने र त्यस्तो शर्त पुरा नगरेको टाइपिष्ट कर्मचारीले टाइपिष्ट पदमा नै माथिल्लो पदमा बहुवा पाउने कानूनको स्पष्ट मनसाय हुँदाहुँदै हामी निवेदकहरूले राजस्व समूहमा समायोजन हुन पाउने योग्यता हासिल गर्दागर्दै पनि निजामती सेवा नियमावलीको नियम ८८(१)(२)(३) को व्यवस्था तथा नियम ७७क(२) को व्यवस्थालाई निस्प्रयोजित पार्ने गरी टाइपिष्टमा नै बहुवा समायोजन गर्ने काम विपक्षीहरूबाट हुन गएकोले हामी निवेदकहरू घोर अन्यायमा परेका छौं।

माथिका प्रकरणमा उल्लिखित तथ्य र कानूनको आधारमा हामी निवेदकहरूलाई हामीले राजस्व सेवामा रही कार्य गरेको र सो सम्बन्धित तालिमसमेत प्राप्त गरिसकेपश्चात हाल समायोजनका नाममा पुनः टाइपिष्ट ना.सु. पदमा कार्य गर्ने गरी समायोजन नियुक्ति गरिनुबाट विपक्षीहरूको काम कारवाहीले हामीलाई अन्तरिम संविधानको धारा १२(३) च १३ र १९ (१) को उल्लंघन हुनुका साथै तत्कालिन ऐनको दफा ७ र दफा २४घ१ख एवं हालको दफा २४घ१ ख तथा निजामती सेवा नियमावलीको नियम ८८(१)(२)(३) र नियम ७७ क को (२) द्वारा प्रदत्त मौलिक हक एवं कानूनी हकको समेत हनन् हुन गएको र ती हकहरू प्रचलन गराउने अन्य कुनै वैकल्पिक एवं प्रभावकारी उपचारको बाटोसमेत नभएको हुनाले अन्तरिम संविधानको धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम प्रस्तुत रिट निवेदन लिई सम्मानित अदालतसमक्ष उपस्थित भएका छौं।

अतः सम्मानित अदालतबाट अन्तरिम संविधानको धारा १०७(२) बमोजिम असाधारण अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरी विपक्षी अर्थ मन्त्रालयको हामीलाई समायोजन गरिएको भनिएको मिति २०७०।१।२३ को निर्णय र सो निर्णयबमोजिमको अर्थ मन्त्रालयको पत्र लगायत त्यसको अघि पछि हामीलाई प्रतिकुल असर पार्ने गरी विपक्षीहरूबाट गरे भएका यावत काम कारवाही, निर्णय, पत्राचार, सूचना, परिपत्र आदि सम्पूर्णलाई उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी निवेदकहरूलाई निजहरूले प्राप्त गरेको राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायक तालिम र शैक्षिक योग्यताका आधारमा राजस्व समूहको नायव सुब्बा पदमा समायोजन गरी पदस्थापना गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेशलगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आदेश जारी गरी पूर्ण न्याय पाउँ।

प्रस्तुत मुद्दाको अन्तिम किनारा नलाग्दै हामीलाई समायोजन गरेको टाइपिष्ट नायब सुब्बा पदमा हामी कार्यरत अर्थ मन्त्रालय र सो मातहतका निकायबाट टाइपिष्ट पदमा नै अन्यत्र सरुवा गर्न सक्ने प्रबल सम्भावना भएको हुँदा सुविधा सन्तुलनको हिसाबलेसमेत प्रस्तुत मुद्दाको अन्तिम किनारा नभएसम्म हाल कार्यरत कार्यालयबाट अन्यत्र सरुवा नगर्नु नगराउनु यथास्थितिमा कामकाज गर्न दिनु भनी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१ बमोजिम विपक्षीहरूको नाममा अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको निवेदन।

यसमा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम २९ अनुसार प्रस्तुत ०६७-FN-०५१० को निवेदनलाई पूरकको निवेदनको रूपमा मिसिल सामेल गरी सोको जानकारी विपक्षीहरूलाई एवं महान्यायधिवक्ताको कार्यालय समेतलाई गराई नियमानुसार गरी पेस गर्नु भन्ने यस अदालतको आदेश।

उल्लेखित विपक्षी भएको उक्त रिट निवेदनको निवेदक खण्डको २, को दोश्रो हरफमा मिति २०४८।३।१३ हुनु पर्नेमा मिति २०४६।२।१५ भएको तेश्रो हरफमा मिति २०५२।१।१८ हुनु पर्नेमा मिति २०५१।१२।३ भएको चौथो हरफमा मिति २०६३।९।११ देखि मिति २०६३।१०।१९ सम्म हुनु पर्नेमा मिति २०६५।४।२८ देखि मिति २०६५।६।५ सम्म भएको, पाँचौं हरफमा मिति २०६५।४।१ हुनु पर्नेमा मिति २०६७।४।१ भएको त्यसै गरी निवेदक खण्डको ३ मा पहिलो हरफमा मिति २०४२।१२।७ हुनुपर्नेमा मिति २०४६।२।१५ भएको ऐ.को दोश्रो हरफमा मिति २०५१।१२।८ हुनु पर्नेमा मिति २०५१।१२।२ भएको, तेश्रो हरफमा मिति २०६४।९।२९ देखि मिति २०६४।११।७ सम्म हुनु पर्नेमा मिति २०६५।४।२८ देखि मिति २०६५।६।५ सम्म भएको चौथो हरफमा मिति २०६५।४।१ हुनु पर्नेमा मिति २०६७।४।१ भएको यसैगरी निवेदक खण्ड ४ को दोश्रो हरफमा मिति २०४६।३।१६ हुनु पर्नेमा मिति २०४६।२।१५ भएको यसैगरी निवेदक खण्ड ६ को पाँचौं हरफमा मिति २०६६।४।१ हुनु पर्नेमा मिति २०६६।१०।१ भएको र निवेदक खण्डको ६ नं. को दोश्रो हरफमा मिति २०५२।३।१ हुनु पर्नेमा मिति २०५२।२।१८ भएकोले उल्लेखित मितिहरू सच्याई निवेदनबमोजिम गरी पाउनको लागि यो निवेदन लिई सम्मानित अदालतमा उपस्थित भएको छु भन्ने निवेदकको पुरक निवेदन।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो ? आदेश जारी हुनु नपर्ने कुनै आधार कारण भए सोको बाटाका म्यादबाहेक १५ दिनभित्र महान्यायधिवक्ताको कार्यालयमार्फत लिखित जवाफसाथ उपस्थित हुनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा १५(पन्ध्र) को म्याद सूचना पठाई उपस्थित भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमबमोजिम पेस गर्नु।

यसमा निवेदकहरूले अन्तरिम आदेश माग गरेको हकमा निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ७७(क) र नियम ८८ को (१)(२)(३) अनुसार टाइपिष्टको हकमा नेपाल सरकारले तोकेको निकायबाट सञ्चालित राजस्व सेवासँग सम्बन्धित तालिम लिएको अवस्थामा सम्बन्धित कार्यालय अन्तर्गत समायोजन गर्नुपर्नेमा सो नगरी ऐन, नियम विपरीत अन्यत्र समायोजन गर्न लागिएको हुँदा निवेदकहरूलाई तत्काल अन्यत्र सरुवा नगर्नु, नगराउनु भनी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१(१) अनुसार यो अन्तरिम आदेश जारी गरिदिएको छ। यस अन्तरिम आदेशलाई निरन्तरता दिने, नदिने सम्बन्धमा विपक्षीलाई छलफलको लागि उपस्थित हुने म्याद सूचना पठाई नियमानुसार गरी पेस गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।३।४ गतेको आदेश।

निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २४घ१ख को प्रावधानअनुसार समायोजन पदस्थापनको प्रक्रिया अगाडि बढाउन सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको पत्रसंख्या क.प्र. ०६९।७०, च.नं. ८०२, मिति २०७०।१।१६ को पत्रबाट यस मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएअनुसार नै निवेदकहरूलाई यस मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२३ को निर्णयानुसार समायोजन पदस्थापना गरिएको हो। यसै बीच निवेदकहरूले समायोजन पदस्थापन प्रति असहमति जनाई राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायकस्तरीय सेवाकालीन तालीम र योग्यताका आधारमा निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ७७(क) को उपनियम (२) बमोजिम समायोजन गरी पाउन पेस गरेको निवेदनका सम्बन्धमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ तथा ऐ. नियमावली, २०५० को मौजुदा व्यवस्था बमोजिमको सकारात्मक व्याख्या र विश्लेषण हुन निजहरूले पेस गरेको निवेदन लगायतका आवश्यक कागजातहरू संलग्न राखी मिति २०७०।१।१३ को निर्णयानुसार (सचिवस्तर) सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा च.नं. २२७३, मिति २०७०।१।१५ को पत्रबाट अनुरोध गरिएको र सो मन्त्रालयको तर्फबाट तत्सम्बन्धमा कुनै प्रतिउत्तर प्राप्त नहुँदै यस मन्त्रालय समेतलाई विपक्षी बनाई दिएको प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको अर्थ मन्त्रालयका सचिवको लिखित जवाफ।

नेपाल सरकार, संविधान तथा निजामती सेवा ऐन, २०४९ एवं नियमावली, २०५० बमोजिम निजामती सेवाको सञ्चालन गर्ने, गराउने कुरामा प्रतिबद्ध रहेको छ। जहाँसम्म निवेदकहरूको समायोजन नियुक्ति सम्बन्धी विषय छ, तत्सम्बन्धमा निवेदकहरू स्वयंले सो समायोजन सम्बन्धी कार्य यस कार्यालयबाट नभई अर्थ मन्त्रालयबाट भएको भनी आफ्नो रिट निवेदनमा उल्लेख गरेको सन्दर्भमा सम्बन्धित निकायको लिखित जवाफबाट स्पष्ट हुने नै हुँदा सो कार्यसँग असम्बन्धित यस कार्यालयको लिखित जवाफमा सो विषयका सम्बन्धमा उल्लेख गरिरहनु पर्ने देखिएन। अतः उपरोक्त आधार र कारणसमेतबाट रिट निवेदन खारेज भागी छ खारेज गरिपाउँ भन्नेसमेत ब्यहोराको प्रधानमन्त्री तथ्य मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका सचिवको लिखित जवाफ।

विपक्षी रिट निवेदकहरूले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४घ१ अनुसार तत्काल बहाल रहेको श्रेणीभन्दा एक श्रेणी माथिको अर्थात् टाइपिष्ट खरिदाबाट टाइपिष्ट ना.सु. पदमा बढुवा भएको देखिन्छ। उक्त ऐनको दफा २४घ१ को कानूनी व्यवस्था हेर्दा सम्बन्धित सेवा समूह वा उपसमूहको पदमा निर्धारित योग्यता पूरा गरेका कर्मचारीहरू सोही सेवा, समूह वा उपसमूहको एक श्रेणी माथिको पदमा बढुवा हुने स्पष्ट व्यवस्था भएको पाइन्छ। यसै अनुसारको योग्यता पूरा गरी रिट निवेदकहरू टाइपिष्ट ना.सु. विशेष पदमा बढुवा भई सोही अनुसार बढुवा नियुक्ति लिई बढुवा भएको पदमा कार्यरत रहेको रिट निवेदनबाटै स्पष्ट छ। निजामती सेवा (तेश्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ ले निजामती सेवा ऐन, २०४९ मा व्यवस्था भएको दफा २४घ१ लाई खारेज गरी दफा २४घ१क र दफा २४घ१ख थप गरेको छ। थप भएको दफा २४घ१ख मा कार्य सम्पादन तथा अनुभवको मूल्याङ्कनद्वारा बढुवा भएका कर्मचारीको समायोजन सम्बन्धी व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही कानूनी व्यवस्था अनुसार विशेष पदमा बढुवा भएका निवेदकहरूलाई जुन पदमा बढुवा भएको हो, सोही पदको पुल दरबन्दीमा समायोजन पदस्थापन गरिएको देखिँदा प्रचलित कानूनबमोजिम भए गरेको कार्यलाई गैरकानूनी भनी दायर भएको विपक्षीको रिट निवेदन खारेजभागी छ भन्ने समेत ब्यहोराको आन्तरिक राजस्व विभागका तर्फबाट ऐ.विभागका महानिर्देशकको लिखित जवाफ।

रिट निवेदनमा उल्लेख भएअनुसार रिट निवेदकहरू निजामती सेवा ऐन, २०४९ को तेस्रो संशोधन अध्यादेश आउनु पूर्व अर्थात् मिति २०६९।१२।२९ भन्दा अगाडि नै टाइपिष्ट खरिदारबाट टाइपिष्ट ना.सु. पदमा उक्त ऐनको दफा २४घ१ बमोजिम बढुवा भएको र निवेदकहरू निजामती सेवा ऐनको संशोधित अध्यादेशद्वारा व्यवस्था भएको दफा २४घ१ख बमोजिम पुल दरबन्दीमा समायोजन भएका कर्मचारी हुन्। उक्त ऐनको दफा २४घ१ख. बमोजिम समायोजन भएका कर्मचारीहरू जुन पदमा बढुवा भएका हुन सोही पदमा समायोजन हुने हो। उक्त दफा २४घ१ख बमोजिम समायोजन हुने प्रक्रिया र निजामती सेवा नियमावलीको नियम ७७क बमोजिम समायोजन हुने प्रक्रिया नै फरक भएको र निवेदकहरूको हकमा ऐनको दफा २४घ१ख को व्यवस्थाबमोजिम समायोजन भईसकेको र एउटा कानूनी व्यवस्थाबाट समायोजन भएका कर्मचारीलाई अर्को कानूनी व्यवस्था बमोजिमको प्रक्रिया र सुविधा प्राप्त हुन सक्ने होइन। तसर्थ रिट निवेदकहरू निजामती सेवा ऐनमा भएको संशोधित व्यवस्थाबमोजिम बढुवा भएको पदमा समायोजन भई सकेको सन्दर्भमा निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ७७क(२) बमोजिम राजस्व समूहमा समायोजन हुनु पर्ने भन्ने निवेदन जिकिरमा कुनै कानूनी आधार नभएकोले रिट निवेदन खारेजभागी छ।

निवेदकहरू नेपाल प्रशासन सेवाको टाइपिष्ट पदमा कार्यरत रहेको र सेवा, समूह वा उपसमूह परिवर्तन गर्ने विषय निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २६ बमोजिम हुने भएको तथा निवेदकहरू ऐनको दफा २४घ१ख. बमोजिम अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२३ को

निर्णयबाट नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूहको रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा समायोजन भई अर्थ मन्त्रालयको पूल दरबन्दीमा पदस्थापनसमेत भईसकेको भन्ने देखिँदा एक पटक एउटा पदमा समायोजन पदस्थापना भईसकेपछि पुनः राजस्व समूहमा समायोजन हुन पाउँ भन्ने निवेदन जिकिरमा कुनै कानूनी आधार नभएको, एउटा कर्मचारी एक पटक कानूनद्वारा समायोजन भई सके पश्चात पटक पटक अर्को समूहमा समायोजन हुन सक्ने व्यवस्था विद्यमान निजामती सेवा ऐन तथा नियमावलीमा नभएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज भागी हुँदा खारेज गरिपाउँ भन्नेसमेत ब्यहोराको सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका सचिवको लिखित जवाफ ।

अदालतको ठहर

नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेसी सूचिमा चढी पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा निवेदककातर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता हरिप्रसाद उप्रेतीले मेरो पक्षले आफ्नो पदीय जिम्मेवारीअनुसार कार्यरत रही रहेको अवस्थामा नेपाल सरकार, राजस्व प्रशासन तालिम केन्द्र, हरिहरभवनबाट राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायकस्तरीय सेवाकालीन तालिम लिएको र तत्पश्चात निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४घ१ का प्रावधानबमोजिम विभिन्न मितिमा टाइपिष्ट ना.सु. विशेष पदमा बढुवा नियुक्ति पाई काम काज गर्दै आइरहेकोमा मिति २०६९।१२।२९ मा जारी निजामती तेस्रो संशोधन अध्यादेशले साविक निजामती सेवा ऐनको दफा २४घ१ को व्यवस्थालाई खारेज गरी दफा २४घ१क. र २४घ१ख. थप गरिएअनुसार विगतमा हासिल गरेको राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायकस्तरीय तालिमका आधारमा नेपाल प्रशासन सेवाको राजस्व समूहमा नै समायोजन पदस्थापन होला भन्ने प्रतिक्रिया थिए। सो अनुसार नभई संशोधित अध्यादेशको दफा २४घ१ख बमोजिम अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२३ को निर्णयानुसार रा.प. अनं. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा मिति २०६७।४।१ देखि जेष्ठता कायम हुने गरी समायोजन गरी पदस्थापना गरिएको प्रेषित पत्र साविक निजामती सेवा ऐन, नियमावलीको प्रतिकुल रहेको छ। निजामति सेवा नियमावलीको नियम ७७क. को उपनियम (२) मा व्यवस्था भएबमोजिम सेवाकालीन तालिम लिएकै समूहमा समायोजन गरी पाउन अर्थ मन्त्रालयमा निवेदन दिएको थियो। उक्त निवेदनउपर कारवाही हुदाँ मिति २०७०।१।१५ मा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा पठाउने कार्य निजामती नियमावलीको नियम ७७ र ८८ का प्रावधानको विपरीत भएको छ। निजामति सेवा ऐनको संशोधित दफा २४घ१ख ले कार्यसम्पादन तथा अनुभवको मूल्याङ्कनद्वारा बढुवा भएका कर्मचारीको समायोजन सम्बन्धी व्यवस्थाले यो दफा प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि कार्यसम्पादन तथा अनुभवको मूल्याङ्कनद्वारा बढुवा भएका कर्मचारीको लागि सेवा समूह उपसमूह संचालन गर्ने मन्त्रालयले पुल दरबन्दी

श्रृजना गरी १ महिना भित्र समायोजन पदस्थापना गर्ने कानूनी व्यवस्था गरेबाट हामी उक्त समूहमा समायोजन हुने उल्लेख छ। निवेदकलाई समायोजन गरिएको भनिएको मिति २०७०।१।२३ को निर्णय र सो बमोजिमको पत्र लगायतका काम कारवाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदकलाई सेवाकालीन तालिम र शैक्षिक योग्यताको आधारमा राजस्व समूहको ना.सु. पदमा समायोजन गरी पदस्थापना गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा उपयुक्त आज्ञा, आदेश जारी होस् भनी प्रस्तुत गर्नु भएको बहस सुनियो।

प्रत्यर्थी नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् उप-न्यायाधिवक्ता श्री राम घिमिरेले विपक्षी निवेदकहरू निजामती सेवा ऐन, २०४९ को तेस्रो संशोधन अध्यादेश आउनु पूर्व नै टाइपिष्ट खरिदारबाट टाइपिष्ट ना.सु. पदमा उक्त ऐनको दफा २४घ१ बमोजिम बढुवा भएको र निवेदकहरू निजामती सेवा ऐनको संशोधित अध्यादेशद्वारा व्यवस्था भएको दफा २४घ१ख बमोजिम पूल दरबन्दीमा समायोजन भएका कर्मचारी हुन्। उक्त ऐनको दफा २४घ१ख. बमोजिम समायोजन भएका कर्मचारीहरू जुन पदमा बढुवा भएका हुन सोही पदमा समायोजन हुने हो। उक्त दफा २४घ१ख बमोजिम समायोजन हुने प्रक्रिया र निजामती सेवा नियमावलीको नियम ७७क बमोजिम समायोजन हुने प्रक्रिया नै फरक भएको र निवेदकहरूको हकमा ऐनको दफा २४घ१ख को व्यवस्थाबमोजिम समायोजन भई सकेको र एउटा कानूनी व्यवस्थाबाट समायोजन भएका कर्मचारीलाई अर्को कानूनी व्यवस्था बमोजिमको प्रक्रिया र सुविधा प्राप्त हुन नसक्ने हुदाँ रिट निवेदकहरू निजामती सेवा ऐनमा भएको संशोधित व्यवस्थाबमोजिम बढुवा भएको पदमा समायोजन भई सकेको सन्दर्भमा निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ७७क(२) बमोजिम राजस्व समूहमा समायोजन हुनु पर्ने भन्ने निवेदन जिकिरमा कुनै कानूनी आधार नभएकोले रिट निवेदन खारेज होस् भनी गर्नु भएको बहससमेत सुनियो।

प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागजातहरूको अध्ययन एवम् दुवै पक्षका कानून व्यवसायीहरूले प्रस्तुत गर्नु भएको बहससमेत सुनी निर्णय तर्फ विचार गर्दा निवेदकको मागबमोजिम आदेश जारी गर्नु पर्ने हो होइन भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो।

अब निर्णयतर्फ विचार गर्दा यसमा विपक्षी अर्थ मन्त्रालयको हामीलाई समायोजन गरिएको भनिएको मिति २०७०।१।२३ को निर्णय र सो निर्णयबमोजिमको अर्थ मन्त्रालयको पत्र लगायत त्यसको अघि पछि हामीलाई प्रतिकुल असर पार्ने गरी विपक्षीहरूबाट गरे भएका यावत काम कारवाही, निर्णय, पत्राचार, सूचना, परिपत्र आदि सम्पूर्णलाई उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी निवेदकहरूलाई निजहरूले प्राप्त गरेको राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायक तालिम र शैक्षिक योग्यताका आधारमा राजस्व समूहको नायव सुब्बा पदमा समायोजन गरी पदस्थापना गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेशलगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने निवेदन दाबी रहेकोमा निवेदकहरू नेपाल प्रशासन सेवाको टाइपिष्ट पदमा कार्यरत रहेको र सेवा, समूह वा उपसमूह परिवर्तन गर्ने विषय निजामती सेवा ऐन, २०४९ को

दफा २६ बमोजिम हुने भएको तथा निवेदकहरू ऐनको दफा २४घ१ख. बमोजिम अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२३ को निर्णयबाट नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूहको रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा समायोजन गरी अर्थ मन्त्रालयको पूल दरबन्दीमा पदस्थापनसमेत भईसकेको भन्ने देखिँदा एकपटक एउटा पदमा समायोजन पदस्थापना भई सकेपछि पुनः राजस्व समूहमा समायोजन हुन पाउँ भन्ने निवेदन जिकिरमा कुनै कानूनी आधार नभएको, एउटा कर्मचारी एक पटक कानूनद्वारा समायोजन भई सके पश्चात पटक पटक अर्को समूहमा समायोजन हुन सक्ने व्यवस्था विद्यमान निजामती सेवा ऐन तथा नियमावलीमा नभएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने लिखित जवाफ रहेको छ।

यसमा निवेदकहरू निजामती सेवा ऐन, २०४९ को तेस्रो संशोधन पूर्व रहेको मिति २०६९।१२।२९ भन्दा अगाडि टाइपिष्ट खरिदारबाट टाइपिष्ट ना.सु. पदमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४(घ)(१) बमोजिम बढुवा भई दफा २४(घ)(१)(ख) थप भएपछि रा.प. अनंकित प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट पदमा समायोजन भएको देखिन्छ। निवेदकहरू नेपाल प्रशासन सेवाको टाइपिष्ट पदमा कार्यरत रहेको र सेवा, समूह वा उपसमूह परिवर्तन गर्ने विषय निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २६ बमोजिम हुने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। निवेदकहरू निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४घ१ख. बमोजिम अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२३ को निर्णयबाट नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूहको रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा समायोजन गरी अर्थ मन्त्रालयको पूल दरबन्दीमा पदस्थापनसमेत भई सकेको भन्ने देखिन आएकोले एक पटक एउटा पदमा समायोजन भई पदस्थापनासमेत भई सकेपछि पुनः राजस्व समूहमा समायोजन हुने कुनै कानूनी व्यवस्था र न्यायोचित आधारसमेत देखिँदैन। तसर्थ निवेदकहरूको निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी गर्नु पर्ने अवस्थाको विद्यमानता देखिन नआएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। यस अदालतबाट मिति २०७०।३।४ गते जारी भएको अन्तरिम आदेशलाई निस्कृय गरिदिएको छ। प्रस्तुत मुद्दाको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- गेहेन्द्र राज पन्त

कम्प्युटर गर्ने:- मन्जिता ढुंगाना

इति सम्बत् २०७२ साल साउन महिना १९ गते रोज ३ शुभम्